

оціночної функції політичного ідеалу необхідно мати на увазі специфіку механізму її формування.

Прикладна функція політичного ідеалу пов'язана з тим, що він, по-перше, вказує на те, як слід жити в суспільстві, не конфліктуючи з ним, тому що таке існування ненормальне і важко переносимо, а люди самою природою створені, щоб жити у світі з узвичаєними ідеалами; по-друге, ця функція ідеалу пов'язана з підтримкою статичного життя суспільства. Наявність подібного ідеалу в суспільстві є чинник, що суттєво впливає на моральність людей, що, у свою чергу, забезпечуючи стабільність суспільства, визначає специфіку ціннісних орієнтацій, цілей життя, моральних норм і т. д.

Вище зазначені функціональні особливості політичного ідеалу об'єктивно формують політичну свідомість. Адже рівень, ефективність політичної діяльності, дії будь-якого суб'єкта політики безпосередньо залежать від його політичної свідомості.

У науковій літературі під політичною свідомістю розуміється опосередковане відображення політичного життя суспільства, суттю якого є проблема влади, формування, розвиток і задоволення інтересів та потреб політичних суб'єктів. Це сукупність ідей, поглядів, оцінок, установок, які, відображаючи політико-владні відносини набувають певної самостійності [11, с. 50-52; 12, с. 510]. Політична свідомість є сукупністю почуттів, усталених настроїв, ідей і певних теоретичних систем, які відображають найістотніші інтереси великих соціальних груп, їх ставлення одна до одної і до політичних інститутів суспільства. Вона являє собою не що інше як сприйняття людиною частини життєвої реальності, яка безпосередньо пов'язана з політикою. Це суб'єктивний образ відповідної політичної системи. Вона формується у процесі пізнання суб'єктом певних політико-владних відносин, політичних інтересів, установок, цінностей, а також у процесі політичного виховання, формування політичної культури суб'єкта політики.

Одним із виявів масової політичної свідомості є громадська думка, що відображає ставлення народу, чи певної частини до влади. Це є власне відображення історично обумовленого і змінного стану громадянської свідомості великих груп людей (Є. Вятр). Це – сукупна, над особистісна позиція, точка зору певної структурно-означеної спільноти людей на конкретні події, проблеми, рішення державних, політичних інституцій [13, с. 75-76]. В цілому громадська думка завжди відображає певний моральний стан суспільства, рівень його демократичності.

Будь-яка політична цінність не функціонує у свідомості соціальної групи чи індивіда самостійно. Вона знаходиться у відносинах і зв'язках між собою і створює певну цілісність, єдність – систему політичних цінностей.

Список використаних джерел

1. Леонтьев Д. А. Ценность как междисциплинарное понятие: опыт многомерной реконструкции / Д. А. Леонтьев // Вопросы философии. – 1996. – № 4. – С. 17–23.
2. Краус В. Нигилизм сегодня, или Долготерпение истории. Следы рая. Об идеалах. Эссе / В. Краус: пер. с нем. А. Карельского, Е. Кацевой, Э. Венгеровой. – М.: Радуга, 1994. – 256 с.
3. Подольская Е. А. Ценностные ориентации и проблема активности личности / Е. А. Подольская. – Харьков: Изд-во ХГУ, 1991. – 164 с.

4. Сліпець П. П. Політичні цінності: теорія і методологія пізнання та реалізації: монографія / П. П. Сліпець / НАН України; Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса. – К.: Знання України, 2009. – 251 с.

5. Слободянюк А. В. Соціальні норми та цінності як невід'ємні характеристики категорії влади / А. В. Слободянюк // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Соціологія. Психологія. Педагогіка. – К.: ВПЦ “Київський університет”, 2000. – Вип. 9. – С. 5–7.

6. Карват М. Политические ценности / М. Карват, В. Милановский // Элементы теории политики / под ред. В. П. Макаренко. – Ростов-на-Дону: изд-во Ростов, ун-та, 1991. – С. 224–249.

7. Gordon G.J. Public administration in America / G. J. Gordon, M. E. Milakovich. – N.Y.: St. Martin's, 1998. – XIII. – 149 p.

8. Лебедев И. А. Политические ценности как сложный и многомерный объект / И. А. Лебедев // Вестник Московского ун-та. – Сер. 12. Политические науки, 1999. – № 2. – С. 38–49.

9. Барков В. Ю. Взаємовідносини держави і суспільства в Україні / В. Ю. Барков // Українська політична нація: генеза, стан, перспективи / за ред. В. С. Крисаченка. – К.: НІСД, 2004. – С. 351–451.

10. Корнієнко В. Політичний ідеал: проблеми еволюції та втілення в умовах сучасного суспільного розвитку: автореф. дис. ... д-ра політ. наук: 23.00.03 / В. О. Корнієнко; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. – К., 2002. – 36 с.

11. Головатий М. Ф. Політичний менеджмент / М. Ф. Головатий. – К.: МАУП, 2005. – 261 с.

12. Політологічний енциклопедичний словник / упорядник В. П. Горбатенко; за ред. Ю. С. Шемшученка, В. Д. Бабкіна, В. П. Горбатенка. – К.: Генеза, 2004. – 736 с.

13. Політологічний енциклопедичний словник: навч. посібник для студентів вузів. – К.: Генеза, 1997. – 400 с.

Семенченко Ф. Г., доктор політичних наук, завідувач кафедри політології та права, Херсонський національний технічний університет (Україна, Херсон), khyloko.m@gmail.com

Политические ценности как действенное выражение общественных идеалов

Политические ценности рассматриваются как вид социальных ценностей, как обобщенные представления, которые постают как политические идеалы, основополагающие принципы политического мышления, которые являются идеальными критериями оценки и ориентации субъектов в политической деятельности.

Ключевые слова: политические ценности, политическая деятельность, политические отношения, политические институты, общественные идеалы.

Semenchenko F. G., doctor of political sciences, manager of department of political science and right, Kherson national technical university (Ukraine, Kherson), khyloko.m@gmail.com

The political value as the expression and activity of social ideals

Political values are considered as a kind of social values, as summarized views that are seen as political ideals and fundamental principles of political thinking, which is ideal criteria for evaluation and orientation of subjects in political activities.

Keywords: political value, political activity, political relations, political institutions, social ideals.

* * *

УДК 330.342.24

Слюсаренко І. Ю.

кандидат історичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин, Київський слов'янський університет (Україна, Київ), valiryana@yandex.ru

“ДІАЛОГ МІЖ ЦИВІЛІЗАЦІЯМИ”: ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ У СУЧАСНІЙ СВІТОВІЙ ПОЛІТИЦІ

Розглянуто механізм та проблеми втілення ініціативи президента Ірану М. Хаттамі – “Діалог між цивілізаціями”. Дана ініціатива є складовою ідеалістичної парадигми теорії міжнародних відносин та інструментом “м'якої сили” ООН, який покликаний сприяти ліквідації ксенофобії. На заваді реалізації даних прагнень стоять цивілізаційні бар'єри та недостатньо дієвий механізм реалізації ініціативи, який є мало ефективним для справді потужного міжцивілізаційного діалогу. На даний час, основним майданчиком для ведення “діалогу між цивілізаціями” є міжнародна неурядова організація заснована 2002 року – Всесвітній громадський форум “Діалог цивілізацій”. Поступ у даному процесі,

пов'язаний з діяльністю установ ООН, міжнародних неурядових організацій та розширенням доступу до освітніх ресурсів в умовах формування інформаційного суспільства.

Ключові слова: діалог між цивілізаціями, "м'яка сила", ООН, різноманіт-тя.

Важливим завданням сучасної світової політики є пошук нових шляхів вирішення конфліктів. Одним з таких шляхів є ініціатива ООН "Діалог між цивілізаціями", яка покликана зменшити кількість конфліктів на міжцивілізаційному рівні та стати альтернативою концепції "зіткнення цивілізацій", яка тривалий час домінувала в науковій цивілізаційній парадигмі.

Аналізом сутності і змісту "Діалогу між цивілізаціями" займалися такі дослідники, як відомий індійський мислитель Д. Капур, італійський науковець Ф. Петіто, вагомий внесок у дослідження даної проблеми внесли російські вчені: Б. Кузик [13], В. Хорос, Ю. Яківець [13], П. П. Яковлев, серед українських вчених необхідно відзначити С. Ю. Зінько [5], О. А. Коппель [6], М. М. Рижкова, Ю. Павленка, Ю. Пахомова, теоретичні висновки яких є доцільними та ґрунтовними. Проте, питання пов'язані безпосередньо з проблематикою втілення даної ініціативи на практиці потребують додаткового висвітлення.

Нашою метою є розгляд механізму та проблем втілення ініціативи "Діалог між цивілізаціями".

Автором винесення ідеї "Діалогу між цивілізаціями" на глобальний рівень 1998 року став президент Ісламської республіки Іран Мохамад Хаттамі. Саме за ініціативою іранського політика Генеральна асамблея ООН (далі – ГА ООН) визнала 2001 рік "Роком діалогу цивілізацій". Вже після трагічних подій 11 вересня 2001 року, а саме 9 листопада 2001 року на ГА ООН було прийнято резолюцію "Глобальний порядок денний для діалогу між цивілізаціями". Відповідно до резолюції, діалог між цивілізаціями – це процес, який відбувається як всередині цивілізацій, так і на перетині цивілізацій, заснований на загальному бажанні вчитися, відкривати нові принципи та можливості взаємодії, знаходити сфери спільного розуміння та основні цінності та зводити різні підходи в єдине ціле за допомогою діалогу [1, с. 3].

Резолюція "Глобальний порядок денний для діалогу між цивілізаціями" визначила 7 основних цілей діалогу цивілізацій:

- сприяння загальній участі, рівноправності, справедливості та терпимості в стосунках між людьми;
- зміцнення взаєморозуміння та взаємоповаги за допомогою взаємодії між цивілізаціями;
- взаємозбагачення та розвиток знань, а також взаємне розуміння цінності та мудрості всіх цивілізацій;
- знаходження та заохочення того, що об'єднує цивілізації, з метою усунення загроз для спільних цінностей, універсальних прав людини та досягнень людського суспільства в різних галузях;
- заохочення та захист прав людини та основних свобод та досягнення глибшого розуміння прав людини;
- сприяння глибшому розумінню спільних етичних стандартів та універсальних людських цінностей;
- забезпечення вищої ступені поваги культурного різноманіття та культурної спадщини [1, с. 3].

З'ясування потенціалу діалогу як форми комунікації з точки зору філософії допоможе нам визначити ефективність та можливості втілення "Діалогу між цивіліза-

ціями" на практиці, адже діалог – це така форма та організація спілкування, де всі учасники рівні перед істиною. Він не визнає жодної ієрархії звань, становищ та авторитетів та передбачає потребу на онтологічному та етичному рівнях "прийняття другого в усій його інаковості" [11, с. 10]. Основою філософії діалогу є думка, що всі люди однаково є дітьми божими, що усі вони є братами [11, с. 16]. Він передбачає спілкування людей, які мислять раціонально, ставлять собі за мету пошук істини, якої вони не знають, але існування якої не викликає у них сумнівів [9, с. 91]. Умовами продуктивного діалогу, і, на нашу думку, не лише між окремими людьми, а й державами, є: акцентування на гуманістичних ціннісно-світоглядних установках, наявність культурно-моральних передумов його ведення, пошук спільних ціннісних підстав для діалогу. Принципом продуктивного діалогу є взаємодія "відкритих" для нього учасників.

Зазначимо, що діалог є лише однією з форм міжцивілізаційної взаємодії. Так, російські вчені Ю. Кузик та Ю. Яківець виділяють, окрім діалогу, ще й такі форми цивілізаційного співіснування як зіткнення, протистояння, співпрацю та партнерство цивілізацій [13, с. 159–160].

В доповіді Генерального секретаря ООН "Глобальний порядок денний для діалогу між цивілізаціями", яка була видрукувана 9 листопада 2000 року, було акцентовано увагу на тому, що діалог повинен відбутися між тими, хто вважає різноманіття загрозою, і тими, хто бачить в ньому запоруку зростання та поліпшення умов життя. Саме ця принципова відмінність у ставленні до різноманіття і лежить в основі нетерпимості, поляризації, ворожості та конфліктів [2].

Доцільно з даного приводу згадати також і про виступ Кофі Аннана під час 56 сесії ГА ООН в якому він зазначив: "Діалог між цивілізаціями заснований не на тому посланні, що усі ми, люди, однакові або що ми завжди згодні один з одним, а швидше на розумінні того факту, що ми являємо різноманітність культур і що наші переконання відображують їх різноманіття" [4]. Під час розгляду ініціативи пролунала думка, що "Діалог між цивілізаціями" має змінити ментальність тих, хто вбачає у різноманітті загрозу. З метою з'ясування можливостей таких змін за допомогою даної ініціативи звернемося до доробку філософів. Так, провідний російський вчений В. Межуєв вважає, що цивілізація, базовим принципом якої є вільна індивідуальність, перетворює діалог на головну форму міжлюдського спілкування і правильніше говорити не про діалог цивілізацій, а про цивілізацію діалогу [9, с. 97]. На думку російської дослідниці С. Леонової, діалог – це завжди немінуча взаємодія "свого" та "іншого" [7, с. 31]. Відразу виникає питання чи усі локальні цивілізації здатні до діалогу? Звернемо увагу на той факт, що цивілізації, для яких базовим принципом є домінування колективізму над вільною індивідуальністю, вже є обмеженими у вільному діалозі [8].

"Діалог між цивілізаціями" став складовою ідеалістичної парадигми теорії міжнародних відносин. Це дає автору можливість висунути припущення, що у сучасному світі, де існують прояви ксенофобії, які не можливо усунути лише методами заборон та покарань – "Діалог між цивілізаціями" покликаний стати інструментом

“м’якої сили” ООН, яка має на меті усунути ксенофобію. Позитивним чинником є той факт, що даний тип влади спирається на застосування нематеріальних ресурсів – культуру, ідеологію, освіту, зовнішню політику [10, с. 91], і його ефективність збільшується, якщо він реалізується у формі діалогу, який у такому випадку стає інструментом подолання бар’єру взаємодії [7, с. 31]. “М’яка сила” дає довготерміновий ефект завдяки впливу освіти та розвитку соціо-гуманітарного знання [10, с. 93], адже під час навчання формується система цінностей та орієнтирів, яка дозволяє зблизити рамки, крізь які дивляться на світ представники різних культур [10, с. 94]. Розвиток сучасних інформаційних технологій збільшує можливості доступу до освітніх ресурсів та розширює можливості самоосвіти, що розширює також і можливості міжцивілізаційного діалогу.

Однак, природнім обмежувачем “м’якої сили”, на думку С. Леонової, виступає культурно-історична традиція об’єкту впливу [7, с. 31]. Ліберальний концепт “м’якої сили” має власні обмеження в незахідному світі [7, с. 31]. В умовах “цивілізаційного ренесансу”, який викликаний негативними наслідками вестернізації, зростає ймовірність наростання міжцивілізаційної конфліктності. Обмежена лінія дії “м’якої сили” проходить по тектонічному розлому цивілізаційних плит. Природними обмежувачами дії “м’якої сили” є цивілізаційні фільтри та бар’єри.

С. Леонова, стверджує, що цивілізаційні бар’єри на рівні архетипів національної свідомості відштовхують ті чи інші явища економічного, політичного та культурного життя, які здійснюють експансію ззовні [7, с. 32]. Так, права ЛГБТ-спільнот у західно-християнській цивілізації, не можуть пройти цивілізаційних бар’єрів не лише ісламської, а й східно-православної цивілізації, що загальмує і діалог між ними з даного приводу. Також російська дослідниця оперує поняттям цивілізаційні фільтри. Це такі механізми інтерпретації та адаптації економічних, політичних, соціокультурних явищ, які експортуються зовні, але їх окремі елементи можуть входити в резонанс з цивілізаційними алгоритмами, і, відповідно, можуть бути адаптовані до них [7, с. 32]. Прикладом такої адаптації став ефект від поєднання комуністичної ідеології та ринкової економіки китайською цивілізацією, або запозичення західною цивілізацією у ісламської цивілізації правил гігієни, зокрема і особистої. Тобто, на шляху реалізації “Діалогу між цивілізаціями” так само стануть цивілізаційні фільтри та бар’єри, які потребують змін у ментальності.

Ще однією проблемою реалізації “Діалогу між цивілізаціями” є той факт, що потрібно мати чітке уявлення щодо його учасників. На думку, С. Леонової, діалозі цивілізацій взаємодіють не абстрактні держави та політичні системи, а конкретні люди та групи людей, які належать до різних культур, конфесій та цивілізацій, які мають відмінні ціннісно-світоглядні установки [7, с. 31].

Згідно з засадничими документами, до учасників “Діалогу між цивілізаціями” належать: представники усіх цивілізацій; теологи, мислителі, інтелектуали, науковці, працівники мистецтва, культури і засобів масової інформації, молоді, які відіграють важливу роль в ініціюванні та продовженні діалогу між цивілізаціями; члени громадянського суспільства та представники не-

урядових організацій в якості партнерів, які сприяють діалогу між цивілізаціями [1, с. 4–5].

Разом з тим, необхідно загадати про те, що в сучасній світовій політиці рішення приймаються переважно на рівні міждержавних та міжурядових міжнародних інститутів, а цивілізації не представлені у процесі прийняття рішень. Адже, основними учасниками міжнародних відносин залишаються держави, які представлені в ООН, а не цивілізації, хоча окремі державні утворення співпадають у своїх кордонах з цивілізаціями (КНР – китайська, Японія – японська). “Діалог між цивілізаціями” передусім пов’язаний з проблемою делегування повноважень її представникам, які мають виражати цінності та цілі конкретної цивілізації. Тобто, на макрорівні – це стосунки між людьми, які є окремими представниками цивілізацій, на регіональному рівні – це взаємодія між локальними цивілізаційними спільнотами, а на макрорівні – глобальна людська цивілізація.

Але на нашу думку, основною проблемою втілення ініціативи ООН “Діалог між цивілізаціями” стала досить “розмита” програма дій, фінансувати яку передбачалося через Цільовий фонд, утворений 1999 року згідно з розпорядженням Генсека ООН. Кошти планувалося залучити шляхом добровільних внесків з боку урядів, фінансових установ, громадських організацій та приватного сектора [1, с. 5–6]. Даний механізм став недостатньо ефективним для справи потужного міжцивілізаційного діалогу. Можна цілком погодитися з С. Зінько, що “Для підвищення ефективності діалогу слід уникати його надмірної теоретизації, зосереджуватись на практичних наслідках для зацікавлених сторін” [5, с. 50].

Враховуючи вище зазначене хотілося б зауважити, що “Діалог між цивілізаціями” може бути реалізований за допомогою “м’якої сили”, яку застосовує ООН власними зусиллями та шляхом залучення міжнародних неурядових форумів та організацій. Так, з метою виконання резолюції ГА ООН 53/22 9 грудня 1998 року, під егідою Президента Ірану у лютому 1999 року був створений Міжнародний центр діалогу між цивілізаціями. Основною метою центру став поглиблений аналіз концепції діалогу між цивілізаціями з позицій філософії, теології, науки, літератури та мистецтва [6, с. 53].

На даний час, основним майданчиком для ведення “діалогу між цивілізаціями” є міжнародна неурядова організація заснована 2002 року – Всесвітній громадський форум “Діалог цивілізацій”. Щоосені з 2003 року в Греції проводиться сесія Всесвітнього громадського форуму “Діалог цивілізацій” під назвою Родоський Форум, який об’єднує громадських та державних діячів, вчених, релігійних лідерів, представників мистецтва, засобів масової інформації та бізнес-сфер з усього світу. Мета Форуму полягає в забезпеченні сподівань на подальшу гармонізацію міжнаціональних відносин та просування глобальної стабільності. На першому Форумі була прийнята Родоська декларація, яка сформулювала завдання “Діалогу цивілізацій”: “Обговорення та напрацювання таких форм існування світового співтовариства, які, стверджуючи фундаментальні цивілізаційні цінності та невідчужувані людські права, здатні протистояти глобальним викликам та загрозам” [3, с. 243]. Так, на останньому форумі, який відбувся в одинадцяте в жовтні 2013 року обговорювалися про-

блеми необхідності діалогу між шіїтами та сунітами та тема сім'ї й дітей.

Відзначимо, що на липневій сесії 2013 року, що відбувалася в Женеві, ЕКОСОП схвалила рекомендацію Комітету неурядових організацій надати спеціальний консультативний статус Всесвітньому громадському форуму "Діалог цивілізацій". Консультативний статус в організації, дозволить їй брати активну участь у ЕКОСОП і її допоміжних органах, а також у Секретаріаті ООН, програмах, фондах та установах подібного спрямування. Цей статус дає право організації призначити офіційних представників у штаб-квартирі ООН в Нью-Йорку та у відділення ООН у Женеві та Відні. Її представники можуть зареєструватися і взяти участь у заходах, конференціях та діяльності ООН, а також організацій, що мають загальний і спеціальний консультативний статус, можуть призначити уповноважених представників для присутності в якості спостерігачів на відкритті засідання ЕКОСОП і допоміжних органах Генеральної Асамблеї, Раді з прав людини Об'єднаних Націй та інших міжурядових органів [12].

Таким чином, важливість "Діалогу між цивілізаціями" полягає в тому, що він став альтернативою концепції "зіткнення цивілізацій" та поставив за мету змінити ментальність тих, хто вбачає у різноманітні загрозу. "Діалог між цивілізаціями" став одним з багатьох інструментів "м'якої сили" ООН, на заваді втілення якого, стоять цивілізаційні бар'єри та недостатньо ефективний механізм реалізації цілей. Все ж той поступ, що відбувається пов'язаний передусім з діяльністю установ ООН, міжнародних неурядових організацій та процесом розширення доступу до освітніх ресурсів.

Список використаних джерел

1. Глобальная повестка дня для диалога между цивилизациями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/dac_agenda.shtml
2. Диалог между цивилизациями и культура мира [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.un.org/ru/peace/culture/index.shtml>
3. Диалог цивилизаций и международные отношения в условиях глобализации: монография / Под общ. ред. акад. Р. Г. Стронгина. – Москва–Нижний Новгород–Бейрут, 2008. – 247 с.
4. Доклад Генерального секретаря ООН Кофи Аннана. Год диалога между цивилизациями под эгидой Организации Объединенных Наций [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N01/628/78/PDF/N0162878.pdf?OpenElement>
5. Зинько С. Ю. Цивілізаційний діалог vs конфлікт // Людина і політика. – 2004. – №3. – С.41–51.
6. Коппель О, Пасинчук К. Европа і Близький Схід: сфера між цивілізаційних відносин / Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Серія. Міжнародні відносини. – Вип.34. – С.51–56.
7. Леонова О. Мягкая сила – ресурс внешней политики государства // Обозреватель–Observer. – 2013. – №4. – С.27–40.
8. Межуев В. М. Диалог между цивилизациями и Россия. От диалога цивилизаций к сотрудничеству и интеграции. Наброски проблемного анализа / Сб. науч. ст. Под общ. ред. С. С. Сулакшина. 2 изд. – М., 2006. [Електронний ресурс] // Центр гуманитарных технологий. – Режим доступу: <http://gtmarket.ru/laboratory/expertize/5870>
9. Межуев В. Диалог як спосіб міжкультурного спілкування в сучасному світі // Філософська думка. – 2011. – №4 – С.90–101.
10. Панова Е. П. Сила привлекательности: использование мягкой власти в мировой политике // Вестник МГИМО–университет. – 2010 – №4. – С.91–97.
11. Сокулер З. А. Понимание "диалога" и "другого" в философии диалога [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://wpfd03.s3.amazonaws.com/docs/2013_sokuler_rus.pdf
12. Consultative Status with ECOSOC granted to the World Public

Forum [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://wpfd03.s3.amazonaws.com/docs/2013_sokuler_rus.pdf

13. Цивилизации: теория, история, диалог, будущее: В 2 т. – М.: Институт экономических стратегий, 2006. – Т.1: Теория и история цивилизаций. – 768 с.

References

1. Globalnaya povestka dnya dlya dialoga mezhdru tsivilizatsiyami [Elektronnyy resurs]. – Rezhim dostupu: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/dac_agenda.shtml
2. Dialog mezhdru tsivilizatsiyami i kultura mira [Elektronnyy resurs]. – Rezhim dostupu: <http://www.un.org/ru/peace/culture/index.shtml>
3. Dialog tsivilizatsiy i mezhdunarodnyie otnosheniya v usloviyah globalizatsii: monografiya. / Pod obsch. red. akad. R.G. Strongina. – Moskva–Nizhniy Novgorod–Beyrut, 2008. – 247 s.
4. Doklad Generalnogo sekretarya OON Kofi Annana. God dialoga mezhdru tsivilizatsiyami pod egidoy Organizatsii Ob'edinennykh Natsiy [Elektronnyy resurs] – Rezhim dostupu: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N01/628/78/PDF/N0162878.pdf?OpenElement>
5. Zinko S.Y. Tsivilizatsiyniy dialog vs konflikt // Lyudina i polityka. – 2004. – №3. – S.41–51.
6. Koppel O, Pasinchuk K. Evropa i Blyzkiy Shid: sfera mizh tsivilizatsiynih vidnosyn / Visnyk Kiyivskogo natsionalnogo universytetu im. Tarasa Shevchenka. Seriya. Mizhnarodni vidnosyny. – Vyp.34. – S.51–56.
7. Leonova O. Myagkaya sila – resurs vneshney politiki gosudarstva // Obozrevatel–Observer. – 2013. – №4. – S.27–40.
8. Mezhuiev V.M. Dialog mezhdru tsivilizatsiyami i Rossiya. Ot dialoga tsivilizatsiy k sotrudnichestvu i integratsii. Nabroski problemnogo analiza / Sb. nauch. st. Pod obsch. red. S.S. Sulakshina. 2 izd. – M., 2006. [Elektronnyy resurs] // Tsentr gumanitarnykh tehnologiy. – Rezhim dostupu: <http://gtmarket.ru/laboratory/expertize/5870>
9. Mezhuiev V. DIALOG yak sposib mizhkulturnogo spilkuvannya v suchasnomu sviiti // Filosofska dumka. – 2011. – №4 – S.90–101.
10. Panova E.P. Sila prevlekatelnosti: ispolzovanie myagkov vlasti v mirovoy politike // Vestnik MGIMO–universitet. – 2010 – №4. – S.91–97.
11. Sokuler Z.A. Ponimanie "dialoga" i "drugogo" v filosofii dialoga [Elektronnyy resurs]. – Rezhim dostupu: http://wpfd03.s3.amazonaws.com/docs/2013_sokuler_rus.pdf
12. Consultative Status with ECOSOC granted to the World Public Forum [Elektronnyy resurs]. – Rezhim dostupu: http://wpfd03.s3.amazonaws.com/docs/2013_sokuler_rus.pdf
13. Tsivilizatsii: teoriya, istoriya, dialog, budushee: V 2 t. – M.: Institut ekonomicheskikh strategiy, 2006. – T.1: Teoriya i istoriya tsivilizatsiy. – 768 s.

Слюсаренко І. Ю., кандидат исторических наук, доцент кафедры международных отношений, Киевский славистический университет (Украина, Киев), valiryua@yandex.ru

"Диалог между цивилизациями": проблемы реализации в современной мировой политике

Рассмотрено механизм и проблемы воплощения инициативы президента Ирана М.Хаттами – "Диалог между цивилизациями". Данная инициатива является частью идеалистической парадигмы теории международных отношений и инструментом "мягкой силы" ООН, который призван способствовать ликвидации ксенофобии. На пути реализации данных стремлений стоят цивилизационные барьеры и недостаточно действенный механизм реализации инициативы, который является малоэффективным для действительно мощного междивизиационного диалога. В настоящее время, основной площадкой для ведения "диалога между цивилизациями" является международная неправительственная организация, основанная в 2002 году – Всемирный общественный форум "Диалог цивилизаций". Прогресс в данном процессе существует благодаря деятельности учреждений ООН, международных неправительственных организаций и расширением доступа к образовательным ресурсам в условиях формирования информационного общества.

Ключевые слова: диалог между цивилизациями, "мягкая сила", ООН, многообразии.

Slusarenko I. Yu., Ph.D. in History, Associate Professor of International Relations of Kyiv Slavonic University (Ukraine, Kiev), valiryua@yandex.ru

"Dialogue between civilizations": problems of realization in modern world policy

The aim of the article is to examine the mechanism of implementation initiatives and challenges Iranian President M.Hattami – "Dialogue among Civilizations". This initiative is part of an idealistic paradigm of international relations theory and tools

of "soft power" of the United Nations, which aims to the elimination of xenophobia. On the realization of these aspirations are civilizational barriers and insufficient effective mechanism for implementing the initiative, which is poorly effective for a really powerful dialogue between civilizations. Currently, the main venue for the conduct of "Dialogue among Civilizations" is an international non-governmental organization founded in 2002 – World Public Forum "Dialogue of Civilizations". Progress in this process exists through UN agencies, international and non-governmental organizations to increase access to educational resources in the emerging information society.

Keywords: *dialogue among civilizations, "soft power", UN, diversity.*

* * *

УДК 327(477):327(5–11)

Турчин Я. Б.

доктор політичних наук, доцент, завідувач кафедри політології та міжнародних відносин, Національний університет "Львівська політехніка" (Україна, Львів), sacre@ukr.net

ОСОБЛИВОСТІ ТА ПОТЕНЦІАЛ СПІВПРАЦІ УКРАЇНИ З КРАЇНАМИ АСЕАН

Виокремлено та проаналізовано особливості, а також найбільш перспективні сфери інтересів Києва у співробітництві з Асоціацією держав Південно-Східної Азії (АСЕАН) у контексті нинішніх зовнішньоекономічних пріоритетів України, що передбачає розширення політичного, науково-технічного і гуманітарного діалогу. Для розкриття теми застосовано такі наукові методи дослідження як системний, структурно-функціональний, компаративістський, хронологічний та метод вивчення документів. Зроблено висновок про необхідність вдосконалення як вже існуючих механізмів двосторонньої співпраці з країнами АСЕАН (політичні консультації, ділові ради, міжпарламентські комісії), так і запровадження нових (безвізового режиму з країнами-учасниками АСЕАН, створення з окремих з них зон вільної торгівлі, набуття Україною статусу партнера Асоціації по діалогу тощо).

Ключові слова: *Україна, країни Південно-Східної Азії, Асоціація держав Південно-Східної Азії (АСЕАН), співпраця, пріоритети.*

На сучасному етапі розвитку зовнішня політика України характеризується багатовекторністю, спрямованістю на налагодження системних відносин з ключовими гравцями міжнародної взаємодії. Різносторонність зовнішньополітичного курсу значною мірою можна пояснити довготривалістю і невизначеністю євроінтеграційного руху, а також надмірною залежністю економіки України від російського ринку, що призводить до напруженості і непередбачуваності українсько-російських взаємин. Паралельно констатується наявність нових центрів економічного та політичного зростання, більшість з котрих знаходяться і формуються саме в Азії. З цих позицій перспективним напрямом зовнішньої політики Києва є азійський, який передбачає входження української держави в нові індустріальні країни Південно-Східної Азії (ПСА), у тому числі й місцеві регіональні об'єднання. Так, Президент України В. Янукович під час зустрічі зі студентами Київського університету заявив про те, що прагненням України є "посилити співпрацю з регіональними організаціями Азійсько-Тихоокеанського регіону, такими як АТЕС і АСЕАН" [4]. Хоча Україна й надалі позиціонує себе як європейська держава, проте це не є перешкодою для реалізації економічних інтересів в Азії, країни котрої набувають все більшої політичної та інвестиційної привабливості для Києва.

Особливості і перспективи розвитку азійських країн та їх регіональних структур знайшли своє відображення у наукових працях Б. Гончара, Л. Чекаленко, С. Шергіна, Є. Шаповалова, І. Погорелова, М. Комарницького, Ю. Курнишової, О. Шевчука, В. Майка, К. Спиридонової та ін. Одночасно підходи до визначен-

ня оптимального формату співпраці України з країнами Південно-Східної Азії та їх регіональними структурами, у тому числі АСЕАН, сьогодні набувають актуальності з огляду на активізацію Києвом азійського напрямку зовнішньої політики. Тому метою публікації є виокремлення особливостей, а також найбільш перспективних сфер інтересів України у співпраці з Асоціацією в контексті нинішніх зовнішньоекономічних пріоритетів нашої держави, що також передбачає розширення політичного діалогу, науково-технічного і гуманітарного співробітництва.

Насамперед, слід відзначити, що головна риса країн ПСА – високий ступінь регіональної інтеграції, організаційною формою якої є Асоціація держав Південно-Східної Азії. АСЕАН є міжурядовою політичною та економічною структурою, до складу якої входять десять держав – Індонезія, Філіппіни, Малайзія, Сінгапур, Таїланд, Бруней-Дарессалам, В'єтнам, Лаос, М'янма та Камбоджа. Країни Асоціації займають площу 4,5 млн. кв. км. з населенням понад 600 млн. чоловік [1, с. 10]. Юридичною підставою для існування АСЕАН є договір "Про дружбу та співпрацю в Південно-Східній Азії", Бангкокська Декларація АСЕАН (1967 р.), Декларація "Про зону миру, свободи та нейтралітету в Південно-Східній Азії" (Куала-Лумпурська декларація, 1971 р.), "Договір про дружбу та співробітництво в АСЕАН" (1976 р.), Манільська Декларація (1992 р.), Статут АСЕАН (2007 р.) і Хартія АСЕАН (2007 р.), яка фактично становить собою Конституцію Асоціації. Діяльність цієї регіональної структури базується на декількох вирішальних принципах, як-от: провідної ролі Асоціації в регіональній співпраці; поваги до територіальної цілісності, суверенітету, невтручання у внутрішні справи та національну самоідентифікацію держав-учасниць; дотримання міжнародних норм та вимог у питаннях прав людини, соціальної справедливості та міжнародної торгівлі; підтримка регіональної інтеграції та торгівлі; сприяння збереженню миру в регіоні та мирному вирішенню спірних питань [6, с. 18–19].

Характерною рисою інтеграційних процесів у східноазійському регіоні є радше їх ринковий, аніж політичний характер, що, на відміну від ЄС, не передбачає "десуверенізації" учасників. Безперечно, що АСЕАН є ядром регіональної співпраці в Азії. Суб'єктами Асоціації вже створено зону вільної торгівлі, а також ведуться перемовини про її розширення у спосіб залучення найбільших азійських економік – Китаю, Японії, Індії, Південної Кореї, а також країн ЄС [4]. У жовтні 2013 р. у Брунеї стартував 23-й саміт Асоціації, де було прийнято спільну заяву щодо можливого формату існування співтовариства АСЕАН після 2015 р. Не менш важливим кроком на шляху економічної інтеграції може стати створення за участі АСЕАН Всеосяжного регіонального економічного партнерства (ВРЕП) спільно з Австралією, Індією, Китаєм, Новою Зеландією, Південною Кореєю і Японією. На підтримку цієї пропозиції під час зустрічі у Бандар-Сері-Бегавані спеціальний посланець Міністерства закордонних справ і торгівлі Австралії Майкл Маглістон заявив, що "ВРЕП є воістину новаторською ініціативою для усіх 16 країн, що беруть участь у ньому, на які в сукупності припадає майже половина населення світу і 30% глобального ВВП" [3]. Важливо, що АСЕАН є не лише найбільш вагомим ін-